

општа пракса и напредна пракса.

У овом раду су представљене кључне компетенције које чине основу развоја наставних програма и накнадног вредновања образовних исхода, као и понашања у пракси.

Кључне речи: образовање за социјални рад, експлицитни наставни програм, имплицитни наставни програм, општа пракса, напредна пракса, разноликост

LITERATURE

Shulman, S. Lee, Signature pedagogies in the professions, *Daedalus*, 2005, pp. 52-59.

National Association of Social Workers, *Code of Ethics for Social Workers*, DC: NASW, Washington, approved 1996, revised 1999.

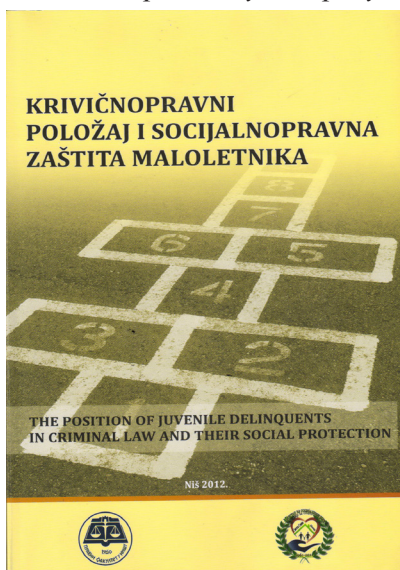
International Federation of Social Workers and International Association of Schools of Social Work (2004), *Ethics in Social Work, Statement of Principles*. Retrieved January 2, 2008 from <http://www.ifsw.org>

Eisner, W. Elliot: *The educational imagination: on the design and evaluation of school programs* (3rd ed.). Macmillan, New York, 2002.

УДК 343.121-053.6+364.4-053.6(049.3)

Милош Д. Антонић

Факултет политичких наука,
Универзитет у Београду

**Приказ
зборника текстова**

КРИВИЧНО ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ И СОЦИЈАЛНО- ПРАВНА ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИКА

Малолетничка деликвенција је предмет интересовања научника и стручњака различитих области и проучава се са кривичноправног, криминолошког, криминалнопсихолошког, психијатријског, виктимолошког и других аспеката. О овој појави је до сада објављен велики број истраживања и студија.

Тематски зборник „Кривичноправни положај и социјална заштита малолетних преступника“ представља јединствени приказ који анализира положај младих у сукобу са законом, перспективе развоја превентивних програма и недостајућих услуга, као и могућности њихове интеграцију у заједницу. Састоји се из дванаест који су подељени у две тематске целине: *Кривичноправни положај малолетних преступника* и *Социјална заштита малолетних преступника – од теорије ка пракси*.

Проф. др Драган Јовашевић истиче у првом делу да је Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица у Републици Србији основни, непосредни извор малолетничког кривичног права који има примат у примени према малолетним учиниоцима кривичних дела. У свом раду *Малолетничко кривично право – савремене тенденције и право Србије*, који је први изложен у овом зборнику, проф. Јовашевић наводи да је издвајањем овог закона из Кривичног законика учињена радикална измена у области малолетничког кривичног права. На тај начин је извршена кодификација целокупног малолетничког кривичног права као основа релевантних међународних правних аката универзалног и регионалног карактера. Малолетничко кривично право

представља скуп (систем) законских прописа којима је регулисан положај (права, обавеза и одговорности) малолетника¹⁾ у кривичном праву у целиности²⁾. Теме које аутор обрађује су појам, систем и извори малолетничког кривичног права, утицај међународних правних аката на домаће малолетничко кривично право, карактеристике материјалног кривичног права и малолетничког процесног кривичног права.

Алтернативни начин реаговања на малолетничку деликвенцију (са посебним освртом на поравнање са оштећеним) је наредна тема у зборнику, коју обрађује мр Душица Миладиновић-Стефановић, асистент Правног факултета Универзитета у Нишу. Модел алтернативног поступања је усмерен ка предупређењу вођења кривичног поступка и широку примену алтернативних мера, што подразумева координисан рад социјалних служби и државних органа, као и систематску друштвену акцију са циљем специјалне превенције. Ауторка критички сагледава васпитне налоге, са посебним освртом на поравнање са оштећеним у аустријском праву које је при-

- 1) Б. Чејовић, *Кривично право у судској пракси*, Књига прва, Општи део, Београд, 1985, стр. 492.
- 2) О. Перић, *Положај малолетника у југословенском кривичном законодавству са становишта заштите људских права*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, Нови Сад, бр. 1-3/2000, стр. 27-32.

лично утицало на нормативно уобличавање у малолетничком кривичном праву Републике Србије.

Проф. др Саша Кнежевић са Правног факултета Универзитета у Нишу наводи да је специфичност суда за малолетнике то што се његова улога не завршава изрицањем васпитне мере. У тексту *Анулирање дејства кривичних санкција изречених малолетницима*, проф. Кнежевић се бави обустављањем извршења васпитних мера и изменама одлуке о васпитним мерама, као и правним лековима у поступку према малолетницима. Суд за малолетнике, приликом вршења надзора над извршењем васпитних мера, може анулировать дејство ове кривичне санкције у току самог поступка извршења. Надзорна улога омогућава да се, независно од поступка иницирања преиспитивања чињеничне и правне утемељености одлука у поступку по правним лековима, анулира дејство васпитних мера.

У четвртном тексту првог дела зборника, проф. др Слободанка Константиновић Вилић и проф. др Миомира Костић пажњу посвећују различитим моделима ресторативне правде примењеним према малолетним деликвентима. Поједини модели овог типа се још не примењују у кривичноправном систему Републике Србије, али представљају пример добре

праксе ресторативног приступа малолетничкој деликвенцији. Скуп тих модела чине породичне расправе, панели за младе деликвенте, ресторативно упозорење од стране полиције и ресторативне конференције. Њиховом применом жртвама се омогућава да непосредно учествују у ситуацији насталој извршењем кривичног дела, док учинилац има могућност да прихвати одговорност и покаже кајање.

Дарко Димовски и Иван Илић, асистенти Правног факултета Универзитета у Нишу, аутори су текста *Могућности примене инструмената ресторативне правде у кривичном поступку према малолетницима*. У уводном делу текста баве се различитим схватањима ресторативне правде и међународним документима о овој теми. Малолетничко кривично право је претрпело значајне промене у последњим деценијама ХХ века, које се манифестују у начину реаговања на криминалитет малолетника. Под утицајем ових промена, државе бивше СФРЈ су уградиле принципе ресторативне правде у своје малолетничко кривично законодавство. Њихова сврха је јачање одговорности малолетног извршиоца кривичног дела, задовољење интереса оштећеног лица и укључивање локалне заједнице у реакцију друштва на криминалитет малолетника.

Аутори нагласак стављају на поступак посредовања, института који значајно кореспондира са суштином идеје ресторативне правде.

Завршни текст у првом делу зборника *Судско-психијатријска вештачења малолетних извршилаца кривичних дела, рад* је проф. др Зорана Тирића. Судско психијатријска вештачења заузимају посебно место у судским поступцима према овој категорији деликвената, али пружају податке који се могу, у значајној мери, користити у каснијој процедури ресоцијализације и рехабилитације ових лица. У суштини, ради се о мултидимензионалном сагледавању стања душевног здравља малолетних починилаца кривичних дела, те су ова вештачења резултат тимског рада судских психијатара, клиничких психолога, педагога, социјалних радника, дефектолога и др. За разлику од вештачења пунолетних деликвената, ова вештачења имају за циљ обезбеђење одређене кривичноправне, али и психолошке заштите личности малолетних деликвената, с обзиром на околности по којима увек траје њихов индивидуални развој и сазревање на интелектуалном, емоционалном и социјалном плану.

Друга тематска целина зборника почиње текстом *Компаративна анализа ефикасности програма превенције малолет-*

ничке деликвенције. У овом раду проф. др Мирослав Бркић и асистенткиња Драгана Станковић Факултета политичких наука дају приказ компаративног прегледа основних карактеристика и ефеката неких од најцелисходнијих програма превенције малолетничког преступништва који се имплементирају широм света и који су означени као програми “добре праксе“. Програми које аутори анализирају су: Дејвид Олдсов програм кућне посете, Перијев предшколски програм, програм Невероватне године, Програми у школама, Програми менторства, Програми у заједници и Полицијски час. Имплементација ових превентивних програма истовремено значи и превенцију губитка живота младих људи, штедњу за пореске обвезнике и заштиту заједнице од непотребне виктимизације.

Проф. др Нијаз Карић говори о могућностима социјалног рада и превенцији преступничког понашања малолетника у локалној заједници. Локална заједница има велике и неискоришћене могућности деловања за остварење следећих циљева превентивног социјалног рада у заједници: подстицање развоја заједнице, организовање заједнице у циљу успешнијег остваривања социјализаторске функције, успешније коришћење ресурса заједнице, остваривање превентивног приступа и благо-

временог решавања социјалних проблема и широку социјалну партиципацију грађана у остваривању циљева заједнице. Превентивна функција локалне заједнице се огледа у иницирању и координацији превентивних активности различитих агенаса социјализације, као што су: породица, школа, средства јавног информисања и др. Конкретна емпиријска истраживања могу дати јасније одговоре о стварним резултатима превентивног деловања социјалног рада у заједници.

Предмет рада текста *Стрес и агресивност код ученика српских и грчких средњих школа* је утврђивање разлика и/или сличности у интензитету изложености стресу и продукцији агресивног понашања код ученика средњих школа двеју земаља, имајући у виду различита трајања и интензитете неповољних социјалних околности. Психолози Миодраг Миленковић, Евморфија Митсиу и Милена Петковић су, истраживањем, дошли до закључка да постоје значајне разлике у реаговању на стрес међу ученицима ових двеју земаља, као и то да је агресивност код обе популације изнад просечних вредности за средњошколски узраст. Негативне последице се могу индиковати у више нивоа, од индивидуалног (проблеми у породичним односима, у школи, у међуљудским односима), до шире социјалне

равни (порастан асоцијалног и антисоцијалног понашања, неповерење у институције, одсуство чврстих моралних вредности и др.)

Вера Деспотовић Станаревић, дипл. социјална радница, представља досадашњу праксу примене васпитних налога, регулисаних новим Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица. У раду је представљен и приступ ресторативне правде, као оквир за примену васпитних налога. Истакнути су неки резултати и добити од примене васпитног налога – поравнање са оштећеним, у Градском центру за социјални рад у Београду, који се примењују у различитим фазама судског поступка. Постојеће искуство у примени васпитног налога поравнања са оштећеним показује добре резултате, иако нису остварени сви неопходни предуслови за његову реализацију.

Развијајући моделе збрињавања кроз мешовити систем заштите, уз партнерство владиног и невладиног сектора, настала је услуга Дневни центар као подршка деци и младима у сукобу са законом у Бања Луци, што аутори претпоследњег текста у зборнику, мр сц. Драган Вукајловић и мр сц. Бојан Зец, наводе као једну од алтернатива судском поступку за малолетнике. Отварањем *Дневног центра за*

малољетнике корисницима је омогућена социјална интеграција, стимулација позитивних потенцијала, организовање слободног времена, јачање личних капацитета, проширивање социјалне мреже.

Завршни текст у зборнику - *Искусва у организовању и спровођењу услуге дневног боравка за децу и младе у ризику у Крушевцу* рад је дипл. специјалног педагога Радомира Јефтића. Циљ рада је представљање примера добре праксе у заштити малолетних учинилаца кривичних дела и примени Закона о малолетницима која се већ три године успешно спроводи у Крушевцу. У раду са корисницима су, поред руководиоца дневног боравка, ангажована још три стручна сарадника: један специјални педагог у својству водитеља дневног боравка и два едукована волонтера – спец. педагог и апсолвент психологије. Индивидуализован приступ у раду са корисницима се показао веома успешним јер је основна потреба ове популације посвећивање индивидуалне пажње, подршке и надзора.

Тематски зборник *Кривичноправни положај и социјална заштита малолетних преступника*, који су детаљно и одабрано приредили проф. др Миомира Костић, проф. др Слободанка Константиновић Вилић и проф. др Мирослав Бркић, представља својеврстан приручник

свим професионалцима који се у свом свакодневном раду баве младима у сукобу са законом и могућностима њихове интеграције у систем социјалне заштите и заједницу.

